

HUKUKÎ BİLGİLER MECMUASI

SAHİP VE BAŞMUHARRİRİ :

Paris Hukuk Fakultesi Dokt r 

AVUKAT

GAD FRANKO MİL SLİ

Adres : Galata, Bahtiyar han Bay Gad Franke yazıhanesi

Telefon : 43009

Bir n shanın bedeli 25 kuruştur.

Bir senelik abonemanı posta  cretile beraber 250 kuruştur.

T rkiye harici i in 300 kuruştur.

İSTANBUL

HANRI ZELLİ  VE MAHDUMU Basımevi

1936

VI

Sözü geçen zarar ve ziyan davası dolayısıyla müruru zaman borçlar kanunumuzun 60'ncı maddesindeki eşaslara tâbidir:

Zarar ve ziyan yahut zararı manevî namıyla nakdî bir meblağ tediyesine müteallik dava mutazarrır olan tarafın zarara ve failine ıttılai tarihinden itibaren bir sene ve herhalde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istima olunmaz. Şu kadar ki zarar ve ziyan davası ceza kanunları mucibince müddeti daha uzun müruru zamana tâbî cezayı müstelzim bir fiilden neşet etmiş olursa şahsî davaya da o müruru zaman tatbik olunur.

Avukat

Dr. Münip Hayrî Ürgüblü

Sümer Bank Hukuk Müşaviri

Borçlar ve Ticaret Kanunları

Bu iki Kanunun birleşmesi hakkında İtalyan hukuk şınaslardan **Cezare Vivante** nin mutalealarını **Vasfi Raşid Sevinç** eserinden iktibas ederek birinci kısmını geçen nüshamızda neşretmiştik; ikinci ve son kısmını aşağıya geçiriyoruz.

Hukuku hususiyenin bu ikiye ayrılışı içtimâî ve hukukî mahiyette ağır tehlikelere de sebep olmaktadır.

a) Ticaret kanunu yalnız ticaretin, bahusus büyük ticaretin kendi hususî menfaatlerini korumak için vücuda getirdiği kaideleri ihtiva eyler. Böylece bir tacir ile mukavele eden her vatandaş sayıları nisbeten az olan tacir lehine yapılmış bir kanuna inkiyada mecbur ediliyor (İtalyan Ticaret kanunu madde 54, Türk Ticaret kanunu madde 23.) İtalyan vazii kanunu İtalyan kanununun tanzimi için sanayi erbabını, bankacıları, sigortacıları, büyük demiryollar kumpanyaları mümessillerini, büyük ticaretin hâmisî olan ticaret odalarını ve mesleklerini veya tedrisatlarını yaparken Ticaret kanununun ayrı bir kanun olmasını müdafaa etmeğe alışmış kimseleri davet eyledi ve ondan sonra

müstehliklere işte size de yarayacak kanun! dedi. Çıkan kanun bir sınıf kanunu olmuştur. Tacirlerle muamele yapanları himayesiz bırakan bir kanun olmuştur. Bankalara para yatıranları müdafaasız bıraktılar. Bankaların ihtiyaç akçesi başlıca yatırdıkları paralarla beslendiği halde para yatıranlara bankaların ihtiyat akçeleri üzerinde mürakabe ve imtiyaz hakkı verilmedi. Sigorta olanlar da istikballerini temin için dışlarından tırnaklarından arttırdıklarını kumpanyaların ihtiyatına döküyorlar ama müdürlerin daima emin olmanın iffetlerinden başka ümit ve istinatgâh bulamıyorlar. Dağılmış ve uzaklarda bulunan hisse senedat hamilleri de hisse senetlerini çıkartmış şirketlerin yanında menfaatlerini daimi surette müdafaa edecek bir kimseden mahrum bulunuyorlar. Filen ve hakikaten hisse senetlerine malik olanlar, müdürler tarafından dostlarına ve maiyetlerine dağıtılmış hisse senetleriyle vücuda getirilmiş sun'î bir ekseriyetin istibdadı altında bulunuyorlar. Bu sun'î ekseriyet idare edenleri hatalarından tebriyeyle, teşebbüsün geçirmiş olduğu buhrandan dolayı onları tebrikelâyık bulur ve reyleri ile hakiki hamillerin protestolarını müebbeden gömerler. Büyük teşebbüsler lehine konmuş bu bir taraflı kaidelerin fevkinde bir de mukavelelerin tam bir serbestisini teyid eden umumî bir kaide konmuştur. Bu kaide tacirlere mukavele ile mesuliyetlerini hafifletmeğe ve kullandıkları adamların fiillerinden dolayı mesul olmamalarına imkân verdirir. Kanun bu şartları mer'î ve muteber tutmakla zayıfları ezmekte şerik oluyor.

Sanki ticaretin iyi gittiği zamanlarda vatandaşların işleri de iyi gidermiş gibi sanki cemiyetin en büyük menfaati tacirlerin refahı imiş gibi hepimiz tacirlerin menfaatlerini himaye için yaratmış oldukları kanuna tâbî tutuluyoruz. Kanun aşağı yukarı şunu diyor: Her kim bir tacir ile mukavele yaparsa ticaret kanununa tâbî olacaktır. Binaenaleyh beslenmek için, giyinmek için, seyahat etmek için, kendinizi sigorta etmek için, tasarruflarınızı bankaya yatırmak için, tiyatroya gitmek için, bir kitap almak için yaptığımız bütün muameleler ticaret kanununa tâbidir.

Bir sınıf kanununun, her vazi kanunun en büyük arzusu olması lâzım gelen içtimai tesanüdü bu kadar bozmuş olması şayanı teessüftür. *Bianchi* der ki: «54 üncü madde (Türk Ticaret kanunu

madde 23) hukuku hususiye sahasında hakikî bir inkilâp olmuştur. 70inci madde ile tesis edilen bayie ihbar mecburiyeti (Türk Ticaret kanunu madde 716, Türk Borçlar kanunu madde 198) alan için aleyhe, satan için lehe bir teşdittir. Binaenaleyh bu pek bir taraflı bir bid'attir. (1).» Mesleğine ait kanundan kuvvet alan tacir evvelâ borçlularına hiç bir mühlet vermemek hakkını haizdir (Madde 42: Taahhüdatı ticariyede hâkim, Kanunu medeninînin 165inci maddesile müsaade edilen mühleti veremez); saniyen alacakları için daha yüksek bir faiz istemek hattâ Kanunu medeninînin müsait olmadığı halde dahi müşterilerine karşı faiz yürütmek hakkını haizdir (Bir karı koca bir mağazadan tedarik eyledikleri ev ihtiyaçları için faturayı aldıkları günden itibaren yüzde 6 faiz itasına mahkûm edilmişlerdir); salisen tacir hakkını her türlü delil kolaylığı ile isbat edebilir. Tacir hâkime müracaatla müşterileri aleyhine, onlara kendilerini müdafaa için vakit bile vermeden fevkalâde tedbirler alabilir (Meselâ Türk Ticaret kanununun 712inci, 766inci maddelerine tekabül eden İtalyan kanunu maddeleri). Bu hükümlerin tacir lehine konmamış olup ticarî muamele lehine konmuş olduğu cevap makamında dermeyan edilebilir. Fakat tacirlerin bütün akit ve borçlarında sıfatı asliyenin ticaret olduğu kabul edilmiş olduğundan tacir, diğer vatandaşların ahkâmı medeniyeye tâbi olduğu akitlerle vatandaşlar ile yaptığı akitlerde dahi Ticaret kanununun himayesine mazhar olmaktadır.

Vazii kanun tacir'ler lehine hüküm koymakta daha da ileri gitmiştir ve onlara tesriî kudretinin bir kısmını tefviz eylemiştir. Çünkü kanun örf ve âdatı ticariyenin tacirlerle muamele yapanlar hakkında kanun kuvvetinde olmasını kabul eylemiştir. Bu âdetlerin çoğu toptancı veya perakendeci tacirler tarafından müstehlikler ile alay etmek için konmuştur. Müşteriler de âdeti kanun kuvvetinde kılan kanun namına buna tahammüle mecbur kılınmıştır. Bu sebepten dolayı en aşağı einsteki eşyaya bile en mutantan isimler vermek âdeti teessüs eylemiştir. "En âlâ,, " en zarif,, tabirleri en vasat

(1) Türk Ticaret Kanunu bu hususta İtalya kanunundan ve Türk Borçlar kanunu hükümlerinden ayrılarak bayie ihbar mecburiyetini tüccar arasındaki ticarî satışlara hasreylemiştir.

mallara verilen sıfatlar olmuştur. Venedik'te pamuk yağı ile karıştırılmış yağa zeytin yağı demek adet olmuştur. Messine'de sarı ve berrak yağ diye hiç te sarı ve berrak olmıyan bir yağa itlak olunmak âdet olmuştur. Lombardi'de Parmesan peyniri diye Lodi şehrinde yapılan daha aşağı cinsten bir peynir verilmektedir. Böylece Parme şehrinin çalışmasındaki iffet ile kazanabildiği itibara da tecavüz edilmiş oluyor. Eğer kabın şarap ile beraber tartılmış olmasından, aşağı cinsten bir yağı iyi cinsten bir yağ yerine almış olmaktan şikayet eder iseniz kanunları tatbik edecek olan hâkimler “kanun ticari âdetlere inkıyat eylemeğe sizi mecbur ediyor,, diyerekten ağzınızı kapatırlar.

Banka ticaretindeki âdetler de daha itminan verici değildir. Bankacının müşterilerini makul bir faiz miktarı ile koruduğu zannedilir; fakat o faiz miktarını bir çok komisyonlar ile arttırır. Müşteri aleyhine faizi parayı verdiği günden itibaren yürütür. Halbuki müşterisi lehine olan faizi müşterinin parayı tevdi ettiği haftayı veya ayı takip eden hafta veya aydan itibaren yürütür. Bankacı âdetin, kendisine teminat mukabilinde veya vedia olarak verilmiş eshamları kullanmak selâhiyetini verdiğini iddia eyler. Müflis bankacı aleyhine, eshamlarını talep eden ve hattâ haksız temellükleri cürüm olarak tenkil eden ceza kanununun himayesini istiyen müşteriye mahkeme ticari örf ve âdet mucibince hakkını kaybetmiş olduğuna söyler. Eğer müstehliklerin doğrudan doğruya toptancılara ve sanayicilere müracaat etmesi gibi cidden iktisadî ve mantıkî olan usulün yayılmasına yardım edilecek ise âdet denilen bu pusuların ortadan kaldırılması lâzım gelir. Alman Ticaret kanunu âdetin tacir olmıyanlar hakkında carî ve mer'î olamayacağını kabul eylemiş olmakla bu yola girmiştir.

b) Hukuku hususiyenin ticaret ve medeniyeye ayrılmış olması da adaletin ifasına zarar vermektedir. Çünkü adalete müracaat edecek olan kimse evvelâ hakkını nerede ve nasıl arayacağını tayin edecek iptidai celselere maruz kalıyor.

c) Kanun, ticari muameleler arasında açıktan açığa saymadığı muamelelere de ticari sıfatının verilmesini muhakemelere bırakılmakla, hâkimlerin birbirine benzemiyen takdirlerine, yalnız vatandaşlara tatbik edilecek kanunun intihabını bırakmış oluyor; vatandaşların sıfat,

hürriyet ve itibarının da intihabını bırakmış oluyor. Filhakika hâkim yeni iktisadî hâdiselere ticarî sıfatını vermekle o iktisadî hâdiseyi meslek edinmiş vatandaşa tacir sıfatını vere bilir ve iflâsa tâbi tutabilir.

d) İki kanunun mevcudiyeti hükümlerinin, ve bahusus aynı me seleye ait hükümlerinin birbirine mezç ve terkip edilebilmesindeki güçlük dolayısıyla de hakka ve hukuka zarar verir.

e) Hukuku hususiyenin ticaret ve medeniyeye ayrılmış olması onun fennî ve ilmî terakkisi hakkında da çok fena tesir eylemektedir. Italayan ticaret kanunu ile uğraşanlar onun ahkâmı umumiyedeki kifayetsizliğinden ve teferrüatındaki itnabından şikâyet ederler. Bu kusurlar ilmî mesailerin yoksuzluğundan çıkmıştır.

Ticaret kanunumuz üzerine yazı yazan türeme hukukçularımız her yeni kombinezon için bir kaide lâzım olduğu zannındadılar. Mütemadiyen nev'î şahsına mahsus akitlerden, ahkâmı umumiyeye istinaden bahsederler; yeni müesseseleri dahi eski kaidelerin içine sokmağa çalışan ve yalnız yeni bir kaidenin aşikâr zarureti önünde boyun kesen, muhtelif müesseseleri daha vazih müşterek bir kaideye varabilmek için birleştiren hukukşinasın yavaş ve hakimane mesaisi ihmal edilmiştir. Hattâ istisgar edilmiştir. Hukuku ticaretin bu ilmî zaafına da istiklâl ve muhtariyeti sebep olmuştur. Filhakika ticarî müesseseleri tetkik eden borçlar kanunun umumî hükümleri üzerine dikkat nazarını teksif edemiyor. Çünkü Borçlar kanununun ahkâmı umumiyesi başka bir kanuna, başka bir ilme, hattâ başka bir tedrisata aittir. Binaenaleyh her müesseseyi ahkâmı umumiyeden mücerret olarak tetkik ediyor ve her biri Ticaret kanununun istiklâlini makbul gösteren hukukî keşfiyat imiş gibi ahhkâmı umumiyeye istisnalar yaratmağa çalışıyor.

Yeni hukukî münasebetlerin çıkışı Ticaret kanunu ile meşgul olanların temessül kudretlerinin fevkinde kalıyor; buna mukabil hukuku medeniyenin mahrum bırakıldığı bir gıda oluyor. Bir çok müessese-lerinin hayat nefhasından mahrum kalmasına sebep oluyor. Adî şirketlerin idarî uzuvları çok fena tanzim edilmiş bulunuyor. Şerikler arasındaki ilk ihtilâfta işlememek mecburiyetinde kalıyor. Sermaye ile sâ-y arasında bu kadar yeni kombinezonlar arzeden hizmet akdi de hâkimlerin takdirine bırakılmıştır. Usulsüz bir depo melez bir

çehre arz ediyor, ne depoya ne de karza benziyor ve varını yoğunu bankalara, tasarruf sandıklarına tevdi edenleri temin edemiyor. Rehin akti resmî şekillerle ve hâkimin müdahalesile o kadar sıkıcı bir hale kondu ki yardım etmesi lâzım geldiği aynî itibar şahsî itibardan daha pahalı oldu. Kaydı hayat ile irat akti hâlâ, diğerinin hayatı üzerinde oynandığı iptidai zamanları hatırlatıyor, halbuki bu gün de sigorta teşebbüsleri en mütenevvi kombinezonlarda kullanılıyor ve alacaklının hakkının, alacaklı irtlının alacağı irada göre bilriyazile hesaplanmış teminatlarla temini mümkün olabilir. Nakliyat mukavelesi bir arabanın Venedikten Floransaya sekiz günde gittiği zavallı zamanları hatırlatıyor ; nakliyat müessesesi uyuklar iken mihanikî kuvvetler içtimai münasebetleri değiştirmiştir. Yeniye eskiye yaklaştırsınlar, hayat cereyanlarını hukuku medeniyenin müesseselerine soksunlar, o zaman vazifeszlikten kaybolmak üzere olan bir çok müesseselerin yeniden can bulmuş olduklarını görsünler. Şeriklerin artık modası geçmiş kardeşlik hislerine istinat ettirilmiş olan adı şirketler iptidai müessesesini bırakmak ve yerine her şirket için Ticaret kanununun idarede serbesti ile mesuîyeti karıştırarak ve birbirine uydurarak vücuda getirmiş olduğu daha oynak daha sert şekilleri kulanmak lâzımdır. Ticaret kanununun bey'e ait bilfarz başkasının malını satış, tecrübe ile satış gibi parça hükümlerini ve bu kadar çok lüzumsuz tezatlarını ahkâmı umumiyeye yaklaştırmak, asrî ticaretin sayısız kombinezonları arasında mantikî bir surette tekemmüle müsait daha vazih bir nazariye içinde tasarruf etmek lâzımdır. Hizmet akdinin Kanunu medenideki bir kaç esas kaideleri bu mukavelenin atölyelerde ve hattâ tayfaların tutulmasına ait bizzat Ticaret kanununda mevcut rejimi ile birleştirilecek olursa atölyenin sert disiplini ile amelenin himayesinin nasıl telif edilebileceği görülür. Koklerini, birbirinden sun'î bir surette ayırmış olan ticarî ve medenî sahalara salmış olan müesseseler birbirine yaklaştırılacak olursa bilfarz ekseriya yüksek bir içtimai ülkü ile hareket eden müellifin hakkını tanzim eden kanun ile ekseriya rakabet ve spekülasyon kasdile çalışan mucidin hakkını tanzim eden kaideler birleştirilecek olursa o zaman gayrı tabii olan mülkiyet hakkının bu gün ilmi ve mahkemeleri yoran mahiyeti daha kolay keşfedilecektir. Tek bir kanun ile bu birleştirmeleri kolaylaştırmakla hiç şüphesizdir ki daha

mükemmel bir hukukî inşaya varabileceğiz. Hukuku hususiyeyi araştırmakta ibzali sây eyliyenlerin birleştirilmiş eserleri bizi daha yüksek bir ilmi imşa ve sâya sevkedecektir. Hususî kanunların ilmi bir hukukun teşekkülüne mâni olur gibi gözüken yığınları prensip ve tarif fütuhatile sadeleşecektir. Elde edilen prensip ve tarifler kanunlarımızda şuursuzca tekrar edilen ve karışık surette dağınık olan sayısız kaide-lerin yerine geçecektir.

Diyeceklerdir ki : Adet hukuku medeniyede ve hukuku ticarete başka vazifeler görmektedir. Ve her iki hukukun inkişaf ve tekem- mülüne zarar vermedikçe âdete her iki hukukta da aynı kuvvet veri- lemez. Halbuki her iki kanunda ukudat bahsinde belki gayri şuurane olarak ve fakat zureti eşya ve ahval dolayısıle birlikte yürümekte ve âdete kanunun ve âkitlerin sükûtu yerine geçmek kudretini ver- mekte yani âdete, onu bilmeyenler için dahi mecburî hukukî kaideler yaratmak kudretini vermekte ittifak eylemektedir. Bütün ıslahat âdetin medenî hususlarda mukaveleye maksur olan bu yaratıcı vazifesini tekmi borçlara (obligasyonlara) yaymak olacaktır. Bu da teşrii usule bir taadi teşkil etmiyen hakîmane bir ıslahat olacaktır. Çünkü kanuna muhalif olamıyan âdet böylece kanunun kabul eylemediği yeni mües- seselere yol açacaktır. Filhakika kanun, hâkimlere yeni müesseseleri eski müesseselere kıyasen tanzim etmelerini emretmekle yeni mües- seseleri kabul etmez mahiyette oluyor ve böylece de an'aneye yeni içtimai vazifelere düşman ve müstebit bir kuvvet izafe etmiş oluyor. Adet yalnız ticaret borsalarından, limanlardan, bankalardan hukuk kaidesi olarak çıkmakla kalmaz. Ziraî teşebbüslerden, pazarlardan, madenlerden, kooperatif şirketlerden velhasıl borçların (obligasyonların) teşrii tevhide olmiyan diğer bir çok ıslahat tohumlarının saçıldığı her yerden de çıkar. Muhaliflerim diyecekler ki : Hukuku hususiye bir tek kanun içinde eritilmiş olursa âdetin nâzım kuvvetini Kanunu medeninin kuvvetine yani Kanunu medenide toplanmış kanunî hü- kümlere tâbi kılmak icap eder; halbuki bu gün ticarî âdetler ahkâm-medeniyeye takaddüm eyler. Cevaben denebilir ki : Evvelâ kanunun, âdetin hükümlerine muhalefet edebilmesini bu gün kabul eylediğinden daha fazla kabul eylemesi kâfi gelir. Saniyen şahsî kabiliyet ve faaliyet fark ve taksimi medeniyet ile beraber artmaktadır.

Binaenaleyh bu gün artık âdetin kuvetile bütün bir halka ve bütün faaliyetlere tatbik edilebilecek kaideler vücut bulamaz; çünkü bu mahiyetteki kaideler munhasıran fennî ve ilmî bir çalışmanın yemişidir. En sık, en şayi ve galip âdetler en dar faaliyet sahasına malik olurlar. Yeni muameleler, yeni şartlar, bir mesteğin bir san'atin icrasını tanzim edenler ve böylece âdetlerin, obligasyonların umumî kaidelerine çarpması ve parçalanması tehlikesi de müsteb'at olur, hattâ obligasyon kaideleri haiz oldukları elâstikiyetle âdetlerin serbestçe inkişafını kolaylaştırır.

b) Ticaret kanunu ile Medenî kanunun bir kanun haline gelmesi kanunların beynelmilel vahdetini güçleştirir. Çünkü müteadit memleketler için yeknesak bir Ticaret kanunu elde etmek mümkün olduğu halde borçlar kanununun baştan başa yeknesak olabilmesi mümkün değildir deniyor. Halbuki âlemşûmul bir ticaret kanununun vücut bulabilmesi de hakikî bir hayaldir. Çünkü Ticaret kanununda intizamı âmmeye müteallik ehliyeti tanzim eden ve usule ait hükümler olduğu gibi cezai hükümler de vardır. Âlemşûmul umumî bir hukukun vücut bulması hayalini besleyenler munhasıran hususî manfaatleri tanzim eden Borçlar kanununa maksur beynelmilel bir itilâf elde etmenin daha kolay olacağını düşünmelidirler, nakliyat hakkında, senedatı ticariye hakkında, hasarat hakkında yeknesak bir kanun teşebbüsü, bu maddelerin Ticaret kanununa ait olması yüzünden akim kalmadığı gibi, Ticaret kanunu ile birleşmiş bir medenî kanunda olmaları yüzünden de akim kalmazdı. Hukuku hususiyesini tek bir kanunda birleştirmiş olan İsviçrenin daima beynelmilel itilâfların başında bulunması bu iddiamızı ispat eyler.

Böylece bütün Borçlar kanununu beynelmilel nüfuza açmış olacağız ve âlemşûmul ve beynelmilel tek bir kanun ülküsüne adım atmış olacağız. Bu kanun yeknesaklığının hakikaten ve faydalı bir surette vücut bulması isteniyor ise hem umumî nazariyeyi hem de münferit müesseseleri ıslah eylemek lâzım gelir. Ticaretet senetlerini, nakliyatı ve saireyi yeknesak olarak tanzim etmiş olsak bile bunu yapmış olabileceğimizden elde edebileceğimiz netice birbirine uyumayan sesler veren müsterek bir saz vücuda getirmek olacaktır.

Çünkü medeniyecilerin millî doktrinleriyle vücuda getirilmiş olan umumî nazariye bu harekete yabancı kalacaktır. Hukuka yabancı olanlar bile kusura, zararların tazminine, tediye, akdın tecdidine ve saireye müteallik prensiplerin muhtelif memleketlerin ilmi ve kazai içtihatları üzerinde mütemadî tesirler icra eylemekte olduğunu tahmin edebilirler. Obligasyonlara ait umumî nazariyeler muhtelif olarak kaldıkça her devlet kendine mahsus bir kazî içtihada malik olmakta devam edecektir. Kanunun yeknesaklığı sırf zahiri olarak kalacaktır ve ihtilâf sebepleri devam etmekte duracaktır ve bu ihtilâf gizli olduğu nisbette de tehlikeli olacaktır.

c) Yine diyeceklerdir ki husule getirilecek birlik tacirlere mahsus bir kaç hususî kaidenin kalmasına mâni olmayacaktır. Bu da yine kimin tacir olduğunun tayinini icap ettirecektir. Ticarî muamelelere ait meseleler yeniden çıkmış olacaktır. Fakat kanun ve usulü muhakeme birleşince iflâs müessesesi tacir olsun olmasın bütün aciz halindeki borçlulara teşmil ve tatbik olunursa bir tacirin muamelelerine izafe edilen ticarî sıfat kaldırılmış ve tacirlerin tayini lüzumu nadirleştirilmiş olacaktır. Tacirin kanunî halını diğer vatandaşların kanunî hallerine benzeten İngiliz içtihadı yeknesaklığın her türlü ticaretin inkişafına zarar vermediğini ispat eyler. Bu sistem dahilinde ticaret sicillerinin de ehemmiyeti pek azalır. Nasıl ki Kanunu medenide aynı tacirler hakkında yazılmış bir iki kaide onun vahdetini ihlâl eylemediği gibi birleştirilmiş hukuku hususiyede tacirler için muhafaza edilecek bir kaç kaide de o tek kanunun ahenk ve irtibatını bozmayacaktır.

Ve eğer hukuk hâkimi veya ceza hâkimi bazı kere âmmenin itibar veya itimadını suiistimal edenlere daha ağır müeyyedeleri veya cezaları tatbik edebilmek için kimin tacir olduğunu tayine mecbur kalırsa takdirini nazariyelerden daha iyi bir surette ahval ve şeraitten çıkartabilir. Nasıl ki ceza hâkimi maznunun suçunu ağırlaştıran mesleğini tayine mecbur bulunduğu zamanlar aynı müşkülâta maruz bulunmaktadır.

d) Yine diyorlar ki Kanunu medinî için istikrar bir nimettir, halbuki sık sık tadil edilmeğe muhtaç olan Ticaret kanunu için bir

zarardır. Bu gün sık sık ıslah edilmeğe ihtiyaçta her kanun müşterektir. Cemiyetimiz geride kalmış hukuku, içtimai ihtiyaçlara hema henk kılmakta acele etmektedir. Halktan çıkmış vazii kanunlar bu ihtiyaçları sūratle kanunlara ifade ettirmektedirler. Ticaret kanununun bir çok müesseseleri sıkı sık değiştirse Kanunu medenin, en mücbir menfaatlerin birleştigi noktaları da o kadar sık tadile uğramıştır. Müelliflerin hukukuna, iska ve ırvaya, toprakların ıslahına, zirai ve gairi menkul krediye, patronların mesuliyetine ait kanunları zikretmek iddiayı ispata kâfi gelir. Heyeti umumiyesile ıslahı nadir olacak olan kanun, hususî müesseselerinin ıslahına bir mâni de teşkil etmez. Nasıl ki Fransız kanununun asırlık mevcudiyeti esaslı müesseselerin ıslahına mâni olmamıştır; O ıslahat kolaylıkla eski çerçevelerin içine yerleşebilmiştir.

Hulâsa :

Ticaret kanunu ticaret loncalarının muhtar ve müstakil hayatlarının en asil bir yemişi, verimi olmuştur. *Justinien* kanununun ve ondan daha ziyade bozucu olan kilise kanununun tesirlerine karşı iyi bir aksülâmel olmuştur. Fakat ticaret kredisi lehine hukuk harbını yaparken bütün milletin iyiliği için çalışıyordu. Bu sebepten hukukî hükümleri müşterek bir ganimet olmuştur. Bu gün ticaret bir sınıfın inhisarı olmayınca, her vatandaşın iştirak eylediği bir vazife olunca bu muhtariyet ve istiklâle sebep kalmamıştır. Ticaret kanunu kaldığı müddetçe hukukî sistem ile iktisadî hayat arasındaki tezat ta kalacaktır.

KANUNU MEDENÎ REHBERİ

4^{üncü} Cilt

Cihan Kitapevinde, 3 lira bedelle

satılmaktadır